

Finsen, Niels Ryberg

- dansk Læge og Videnskabsmand, Lysterapiens Grundlægger -
f. i Thorshavn 15. Decbr 1860, d. i Kbhvn 24. Septbr 1904.
Søn af Amtmand paa Færøerne, senere Stiftamtmand i Ribe Hannes F.

Efter at have tilbragt sin første Barndom i Thorshavn -
- blev F. sendt til Herlufsholm Kostskole;
- men hans Skudsmaal herfra:

»Niels F. er en hjertensgod Dreng, men Evnerne er smaa -
- og det mangler ham ganske paa Energi«
- i Forbindelse med Udsigten til at blive Oversidder -
- gav Stødet til, at han 15 Aar gl blev fjernet fra Skolen -
- og sendt til sin Farmoder i Reykjavik.

Fra Latinskolen dér blev han saa, 22 Aar gl, Student med 2. Karakter.

Lysten til Bogen var aabenbart ikke fremtrædende hos ham i Skoletiden;
han søgte helst Friluftsliv og dyrkede ivrigt -
- indtil Sygdom tidligthindrede ham deri -
- forsk. Sport, blev f. Eks. en udmærket Riffelskytte.

Som Student kom F. til Kbhvn, fik Friplads paa Regensen -
- og valgte Medicin som Studiefag.

Han sluttede sig med Begejstring til 1880'ernes radikale Bevægelse -
- uden dog at søge nogen Forgrundsstilling i den politiske Kamp.
En vidtdreven Beskedenhed og en Skyhed for personlig offentlig Fremtræden -
- var ham egen, og hans Væsen forblev uberørt af hans tidligt vundne Verdensry.
Sommeren 1890 tog han med. Embedseksamen -
- og fik derefter Ansættelse som Prosektor anatomie hos Prof. Chievitz.
Samtidig kastede han sig med Iver over Studiet af Lysets biologiske Virkninger
— et Emne, som tidlig havde vakt hans mest levende Interesse.

1893 fremkom hans første Afh.:

»Om Lysets Indvirkning paa Huden« (»Hospitalstidende«),
og den efterfulgtes s. A. af fl. a.
»Om Behandlingen af Kopper«,
»Om de kem. Straalers skadelige Virkning paa den dyriske Organisme« m. fl.
I de flg. Aar udsendte F. en Række mindre Afh.,
bl. hvilke navnlig »Lyset som Incitament« maa nævnes som typisk -
- for hans Arbeids- og Skrivemaade.

Han var udpræget Autodidakt;
hans eksperimentelle Undersøgelser udmærkede sig -
ved en klassisk Enkelthed i Forsøgsordningen -
- og ved Anvendelsen af smaa — nærmest for Haanden liggende — Hjælpemidler.
Ogsaa i sin Udtryksform var han i høj Grad ukunstlet og ligetil -
- dog samtidig omhyggelig m. H. t. Sprogbehandling og Ordvalg.
Hans skarpe Iagttagelsesevne og den geniale Dristighed -
- med hvilken han drog Konsekvensen af sine Iagttagelser,
førte ham allerede tidligt til Resultater -
- som skulde faa blivende videnskabelig - saavel som praktisk - Bet.

Sit Verdensry vandt F. ved at indføre Lysbehandlingen som Helbredelsesmiddel
- over for forsk. Hudsygdomme – fremfor alt Lupus vulgaris.

- Hans Afh.: »Om Anvendelse i Medicinen af koncentrerede kem. Lysstråler« (1896) -
- i Forbindelse med Helbredelsen af den første Lys-behandlede Lupus-Patient (1895) -
- gav Stødet til Oprettelsen af »F.'s med. Lysinstitut« (Oktober 1896).
Instituttet, der fik sit første Hjemsted i nogle beskedne Træbygninger -
- som blev rejste i et Hjørne af Kommunehospitalets Grund -
- fandt hurtig pekuniær Støtte, dels hos Private -
(Fabrikejer Vilh. Jørgensen og Direktør G. A. Hagemann),
- dels hos det Offentlige -
- og 1901, da Pladsen i de første Lokaler allerede længst var for snæver -
- til den hurtigt voksende Virksomhed, flyttedes det til Rosenvænget -
- hvor en stor og tidssvarende Bygning var blevet rejst -
- til Brug for den kliniske Afdeling -
- medens en paa Grunden liggende Villa indrettedes til Laboratorium -
- og til Privatbolig for F.

- F. satte alt ind paa at gennemføre den kliniske Lysbehandling -
- paa den mest mønsterværdige Maade;
men det var dog den videnskabelige Virksomhed,
der fremfor alt interesserede ham -
- og iflg. Statutternes første Paragraf -
- bestaar da ogsaa Lysinstituttets Hovedopgave i:
»At anstille og fremme Undersøgelser over Lysets Virkninger -
- paa de levende Organismer, hovedsagelig med det Maal for Øje -
- at anvende Lyset i den praktiske Medicins Tjeneste«.

- Om end Solbade og elektriske Lysbade allerede tidligere -
- havde været anvendte som Helbredelsesmiddel -
- er F. dog med Rette anerkendt som Grundlæggeren af Radioterapien -
- dels p. Gr. a. den videnskabelige Underbygning, han gav den -
- dels ved den Fuldkommenhed -
- med hvilken han i teknisk Henseende gennemførte Lysbehandlingen i Praxis.
De fortrinlige Resultater, som han opnaede -
- særlig ved Behandlingen af Lupus -
- banede Vejen for den terapeutiske Anvendelse af Röntgen- og Radium Straaler.
Og hans videnskabelige Arbejder indledte en Blomstringsperiode -
- for Studiet af Lysets biol. Virkninger.
Den Rollierske Lysbadebehandling af Led- og Knogletuberkulose -
- som allerede har givet de mest lovende Resultater -
- maa hist. ogsaa ses som en videre Udvikling af F.'s Idéer.

- Som Opfinder bevægede F. sig paa de forskelligste Omraader.
Medens han arbejdede som Prosektor -
- gav han Ideen til den rundslebne Dissektionskniv;
nogle Aar senere fandt han en Metode til Fremstilling af -
- et holdbart Blodpræparat (F.'s Hæmatinpulver) -
- som har vundet stor Udbredelse -
og endelig lagde han et betydeligt teknisk Snille for Dagen -
- ved Konstruktionen af sine forsk. Lamper og Lyssamlingsapparater.

- Med en smittende Begejstring for hver ny Opgave og hvert nyt Maal, han stillede sig -
- forbandt F. en sejt Udholdenhed og en vis Stædighed i Karakteren -
  - som ikke lod ham i Ro, før Opgaven var løst og Maalet naaet.
  - Ejendommelig for hans fine, retlinede Personlighed -
  - var ogsaa hans udprægede Retfærdighedssans -
  - og hans humane Medfølen med dem -
  - der p. Gr. a. Sygdom ell. Fattigdom kun kender Livets Revers;
  - hans Bestræbelser for, at de kommunale Understøttelser -
  - til Behandling af ubemidlede Lupuspatienter -
  - ikke maatte betragtes som Fattighjælp -
  - var i saa Henseende betegnende for ham.

- Allerede i 23-Aars Alderen blev F. angrebet af en kronisk Hjerter- og Leversygdom -
- hvis Følgetilstande (Underlivsvattersot, Stakaandethed og Træthed) -
  - han maalt bevidst og med heroisk Udholdenhed søgte at nedkæmpe -
  - men som dog gennem hele hans Mandsalder -
  - i høj Grad nedsatte hans Arbejdsevne;
  - hans Energi og Arbejdslyst holdt sig derimod usvækket -
  - lige indtil han 44 Aar gl bukkede under for sin Sygdom -
  - og han var Sjælen i alle de Arbejder -
  - som indtil den Tid udførtes paa Lysinstituttets Laboratorium.

- I sine sidste Leveaar blev F. gennem Studiet og Behandlingen af sin egen Sygdom -
- ført ind paa forsk. Stofskifteundersøgelser -
  - af hvilke han dog kun naaede at faa offentliggjort en enkelt Række i de to Afh.:
    - »Om Behandling og Forebyggelse af Ascites« og -
    - »Gives der en kronisk Klornatriumforgiftning beroende paa en Ophobning af Salt i Organismen?«
 (»Ugeskrift for Læger«, 1894 og 1904).

- Hans Interesse for fys. Terapi gav sig ogsaa Udslag i hans Bestræbelser -
- for at faa oprettet et videnskabeligt ledet Institut for kroniske Sygdomme -
  - (specielt Hjerter- og Leversygdomme)
  - hvor Virkningen af de forskellige fys. Behandlingsmidler -
  - særlig ogsaa det universelle kem. Lysbad -
  - kunde gøres til Genstand for kritisk Undersøgelse og Bedømmelse.
- Det første Skridt hen imod dette Maal blev Oprettelsen af et Sanatorium -
- beliggende paa Strandvejen.

- Forinden sin Død havde F. imidlertid Tegningerne færdige til en ny og større Klinik -
- som skulde have sin Plads paa Lysinstituttets Grund i Rosenvænget.
- Han naaede dog ikke at se sin Plan realiseret;
- først 4 Aar efter hans Død stod den ny Klinik færdig til at tages i Brug.

- F.'s sidste Arbejde - en lille Opsats -
- som kort efter hans Død fremkom i The Lancet -
- var et Forsvar for hans Opfattelse -
- af de kem. Lysstrålers skadelige Virkninger paa Koppesygdommens Forløb -
- en Opfattelse, som allerede 1893 havde ført ham til -
- at foreslaa Koppepatienter behandlede i Værelser -
- hvor de skærmes mod de betændelsevækkende blaaviolette Lysstråler -
- f. Eks. ved Hjælp af røde Vinduesforhæng.

**F. hædredes som Æresmedlem af en Række -
- saavel inden- som udenlandske videnskabelige Selskaber;
- han blev titulær Prof. 1900, og Decbr 1903 modtog han den med. Nobel-Pris.
Til Minde om F. og hans Virke -
- rejstes 1909 Tegner's Monument Mod Lyset -
- ved Rigshospitalet i Kbhvn.**

Litt.:

**B. Th. Melsted, »N. R. F. og uppgøfvarir hans« [»Einreiðin« I, Kmhøfn, 1895];
G. Busck, »N. R. F.« [»Det ny Aarhundrede«, 1904];
A. Fløystrup og V. Scheel, »N. R. F.'s Sygdom« [»Ugeskrift for Læger«, 1904 Nr 43];
»Den danske Lægestand«, 1907; W. Thulstrup. »N. R. F.« [Kbhvn 1910]).**

**Artikel af Gunni Busck
i Salmonsens Konversationsleksikon. 2. Udgave. 1915-1930.
Formidlet af Projekt Runeberg**